

Clingendael

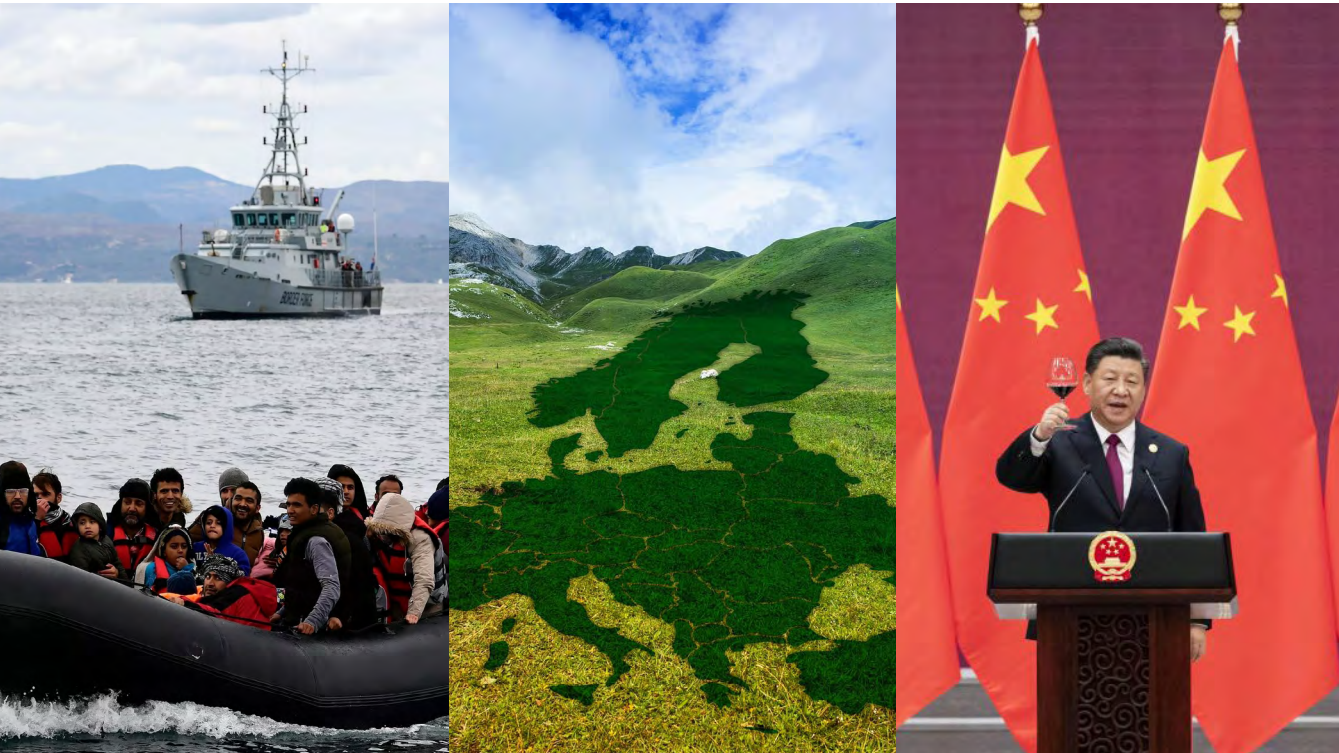
Netherlands Institute of International Relations

FEBRUARI 2021

Nederlanders bezorgd over het buitenland in de aanloop naar de verkiezingen

Polarisatie over migratie en klimaat, consensus over China

Welke internationale ontwikkelingen baren Nederlanders zorgen in de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen in maart? En in hoeverre zien we polarisering langs politieke lijnen? De Nederlandse overheid erkent al langer dat een steeds breder palet aan internationale ontwikkelingen de veiligheid van Europa en Nederland kan raken. Om de vele dreigingen het hoofd te bieden investeert de overheid daarom zowel in strategisch onderzoek als

* De auteurs zijn Mark Elchardus zeer erkentelijk voor zijn nauwe betrokkenheid bij het onderzoek. Tevens danken zij in het bijzonder André Krouwel en Tom Etienne van Kieskompas voor de data-verzameling en Teun van der Laan voor zijn ondersteuning bij de analyses.

in nieuwe weerbaarheidsinitiatieven.¹ Eén van de instrumenten is de Strategische Monitor, een jaarlijks onderzoek waarin de belangrijkste internationale trends voor de veiligheid van Nederland en Europa in kaart worden gebracht en gerangschikt op basis van expertoordelen.²

Ook de Nederlandse bevolking is zich bewust van deze dreigingen, die via een stortvloed aan mediaberichten dagelijks de Nederlandse *smartphones* en huiskamers binnenstromen. Maar welke van deze vele internationale ontwikkelingen ervaren Nederlanders als het meest bedreigend voor de veiligheid van Europa? Hoe hangen deze percepties met elkaar samen? En wordt dit dreigingsbeeld breed gedeeld binnen de samenleving, of worden internationale ontwikkelingen door verschillende groepen in de bevolking uiteenlopend ervaren, en is er met andere woorden polarisering op dit gebied?

Voor beantwoording van deze vragen heeft Instituut Clingendael in januari 2021 zeventien trends voorgelegd aan bijna 9.300 Nederlanders, op basis van de dreigingen die zijn geïdentificeerd door de Strategische Monitor. Deze alert bespreekt kort de dreigingshiërarchie en onderlinge verbanden zoals deze uit het opinieonderzoek naar voren komen, alsmede de overeenkomsten en verschillen die zich aftekenen tussen de aanhangers van verschillende politieke partijen.

Een sterk gedeeld gevoel dat onze manier van leven wordt bedreigd

In tabel 1 is de dreigingshiërarchie opgenomen, waarbij de 17 internationale ontwikkelingen zijn gerangschikt op basis van het gemiddelde antwoord van de 9.291 respondenten. Zij zijn gevraagd de invloed van deze ontwikkelingen op de Europese veiligheid in te schatten op een schaal van 1 tot 10.

Allereerst valt op dat er een gevoel van algemene dreiging heerst onder de Nederlandse bevolking: alle dreigingen scoren 5.6 of hoger. Ten tweede zijn de onderlinge verschillen niet groot en bevinden alle inschattingen zich binnen een bandbreedte van twee punten. Dit komt overeen met eerdere onderzoeken die een groeiend gevoel van ‘declinisme’ onder de bevolking in kaart brengen: het gevoel van onbehagen dat alles wat van waarde is in onze samenleving onder druk staat en neergaat, en dat onze instituties en politici daar weinig aan kunnen of willen doen.³

Dit sentiment is terug te zien in de gemiddelden van de inschattingen van de respondenten. De vrees voor toenemende migratiedruk op de Europese buitengrenzen door grote bevolkingsgroei en regionale instabiliteit rondom Europa voert met een gemiddelde van 7.61 de dreigingshiërarchie aan. Beduchtheid voor de opkomst van China als grootmacht (7.43) wordt op de voet gevolgd door zorgen over klimaatverandering (7.33), radicaal extremisme en terrorisme (7.23) en de toenemende tegenstellingen en waardenconflicten binnen Europa (7.11). Trends die van meer technologische of mondiale aard zijn, zoals de ontregeling door nieuwe technologieën (6.15), instabiliteit veroorzaakt door de stijgende mondiale welvaart en consumptie (6.06) en militarisering en commercialisering van

1 Zie bijvoorbeeld Ministerie van Defensie, ‘[Defensievisie 2035: Vechten voor een veilige toekomst](#)’, 2020, p.3, 10-13; Ministerie van Justitie en Veiligheid, ‘[Nationale Veiligheid Strategie](#)’, 2019, p.25 en 32; het onderzoeksprogramma PROGRESS van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie, en de oprichting van het Strategisch Kennis Centrum van de Politie, gericht op ondermijnende criminaliteit.

2 Zie Tim Sweijs en Danny Pronk, ‘[Between Order and Chaos? The Writing on the Wall](#)’, *Strategic Monitor 2019-2020*, p4, 95-98. De Strategische Monitor 2020-2021 verschijnt in maart 2021.

3 Zie voor een uiteenzetting over het begrip ‘declinisme’ Mark Elchardus, ‘[Declinism and populism](#)’, *Clingendael Spectator* 3 (2017), en Mark Elchardus, *Voorbij het narratief van de neergang*, Uitgeverij Lannoo (2015).

de ruimte (5.66), worden als minder acuut ervaren, maar krijgen nog steeds ‘een voldoende’ als relevante dreiging.

Verschillen tussen respondenten op basis van geslacht, opleidingsniveau of regio spelen in deze dreigingshiërarchie door de bank genomen geen statistisch relevante rol, met twee markante uitzonderingen. Ten eerste wordt klimaatverandering gemiddeld door vrouwen met bijna een punt hoger ingeschat dan door mannen. Ten tweede zien lager opgeleiden vaker extremisme en terrorisme als dreiging, terwijl hoger opgeleiden klimaatverandering als meer bedreigend ervaren (zie Annex tabellen 1 en 2).

Tabel 1: Ontwikkelingen die van invloed zijn op de Europese veiligheid

		Gemiddelde
1	Migratiedruk op Europese buitengrenzen	7.61
2	Opkomst China als grootmacht	7.43
3	Klimaatverandering	7.33
4	Radicaal extremisme en terrorisme	7.23
5	Tegenstellingen binnen Europa	7.11
6	Ongewenste buitenlandse inmenging	7.01
7	Schaarste van natuurlijke hulpbronnen	6.99
8	Russische assertiviteit	6.82
9	Mondiale demografische scheefgroei	6.67
10	Afnemende macht van het westen	6.49
11	Slagkracht Europese Unie	6.47
12	Handelsoorlogen	6.40
13	Verlies invloed nationale overheid	6.35
14	Afnemende invloed VS	6.19
15	Ontregeling door nieuwe technologieën	6.15
16	Instabiliteit door stijgende welvaart	6.06
17	Operaties in de ruimte	5.66

Vraag: Hoe belangrijk vindt u de onderstaande trends voor de veiligheid van Europa?
(Vul de schaal in. 1=lage impact, 10=hoge impact.)

Bij nadere analyse van de onderlinge samenhang blijkt ook dat de percepties van de zeventien trends nauw met elkaar verbonden zijn (zie Annex tabel 3) en dat er geen negatieve verbanden zijn.⁴ Met andere woorden: wie bang is voor de ene internationale ontwikkeling is waarschijnlijk ook bang voor de andere. Dit bevestigt het beeld van een algemeen en gedeeld gevoel van dreiging en onzekerheid onder de bevolking.

Sommige verbanden zijn echter wel beduidend sterker dan andere (zie tabellen 4, 5 en 6 in de annex), hetgeen aanleiding geeft om het algemene dreigingsbeeld ruwweg onder te verdelen in drie verschillende categorieën, die natuurlijk niet geheel van elkaar zijn gescheiden. Ten eerste nam de bevolking geopolitieke dreigingen waar die samenhangen met mondiale machtsverschuivingen. Het betreft vooral de opkomst van China, maar ook de toenemende Russische assertiviteit en de tanende invloed van het Westen in het algemeen en de VS in het bijzonder. Deze hangen onderling sterk samen. Het valt op dat de opkomst van China als veel dreigender wordt ingeschat dan assertief handelen door Rusland, wat deels komt doordat er over de opkomst van China een relatief brede consensus binnen de maatschappij bestaat terwijl de ervaren dreiging door Rusland een politiek veel sterker gepolariseerd thema is.⁵

Naast de angst voor geopolitieke dreigingen bestaat een tweede, relatief sterker gevoelde vrees voor ontwikkelingen die de Europese of de nationale gemeenschap raken, zoals toenemende migratiedruk, extremisme en terrorisme, de mondiale demografische scheefgroei (vergrijzing, en/of een 'youth bulge') en de afnemende invloed van de nationale overheid. Twee van deze vier trends scoren relatief hoog in de dreigingshiërarchie (migratie op 1, terrorisme op 4).

Ten derde is er een categorie te onderscheiden van *ontwikkelingen die het handelingsvermogen van de Europese Unie ondermijnen*, mede door interne waardenconflicten; dit versterkt het gevoel van onrust over het groeiende onvermogen van de autoriteiten om buitenlandse dreigingen het hoofd te bieden. Hierbij is het opmerkenswaardig dat de Nederlanders bezorgder zijn over de tegenstellingen binnen Europa dan over de beperkte slagkracht van de Europese Unie. Dit laatste zou een gevolg kunnen zijn van het feit dat de toegevoegde waarde van Europees handelingsvermogen niet zo wordt gezien waardoor het ook minder onrust baart als de Europese slagkracht afneemt. Het kan ook worden verklaard doordat een gedeelte van de Nederlandse bevolking zich vrij sceptisch opstelt ten opzichte van een 'sterker Europa'.

4 De samenhang is onderzocht door middel van een betrouwbaarheidsanalyse (Cronbach's alpha) en principale componenten analyse (zie tabel in bijlage). De principale componenten analyse toont aan dat alle items hoger laden dan .3 op de hoofdcomponent. De Cronbach's alpha van de schaal is .852, wat een zeer hoge score is. Deze gegevens tezamen tonen aan dat we dus kunnen spreken van een algemeen dreigingsbeeld: wie bang is voor één van de 17 trends, is waarschijnlijk ook bang voor de andere 16. Op basis van de correlaties kan echter wel een groepering 'at face-value' worden aangebracht, die inhoudelijk ook zinvol is. Daarvoor is gekeken naar de verbanden die rond de .4 of hoger scoren. De verbanden die in deze paragraaf worden besproken vinden hun basis in deze analyse.

5 Zie voor een nadere verklaring van deze polarisatie van de percepties ten aanzien van Russische assertiviteit: Bob Deen, Christopher Houtkamp, Hugo Klijn & Monika Sie Dhian Ho, 'Wat denkt u.. komen de Russen?', Clingendael Alert (2020)

Toenemende politieke polarisering van het dreigingsbeeld

In eerdere [Barometer-analyses](#) kwam reeds het beeld naar voren van een toenemende politieke polarisatie van het buitenlands beleid. Deze polarisering volgt maar deels het traditionele onderscheid tussen links en rechts. Er tekent zich een tweedeling af tussen enerzijds meer kosmopolitisch, internationaal georiënteerde Nederlanders die zich meer bekommeren om trends van geopolitieke en mondiale aard, en anderzijds meer nationaal georiënteerde Nederlanders die vooral de eigen gemeenschap willen afbakenen en beschermen en zich meer zorgen maken om trends die direct implicaties kunnen hebben

voor de Nederlandse gemeenschap. Deze scheiding der politieke geesten zien we duidelijk terug als we de correlaties tussen migratie en klimaat beschouwen (zie Annex tabel 5). Het verband tussen de mate waarin die twee trends bedreigend worden geacht is relatief zwak, wat suggereert dat de respondenten die zich grote zorgen maken om migratie een ander deel van de samenleving vertegenwoordigen dan diegenen voor wie klimaatverandering de belangrijkste dreiging is.

Deze en andere breuklijnen worden verder zichtbaar wanneer we kijken welke percentage van een bepaalde politieke achterban bepaalde dreigingen als hoog (7+) ervaart (zie tabel 2). Terwijl een aantal dreigingen zoals de opkomst van China, de tegenstellingen binnen Europa en de mondiale demografische scheefgroei 'kamerbreed' wordt ervaren, is de polarisatie sterker ten aanzien van internationale trends zoals migratie, assertiviteit van Rusland en klimaatverandering.

Tabel 2: Percentage respondenten dat impact van de trends op de Europese veiligheid 'hoog' inschat per partijvoorkeur⁶

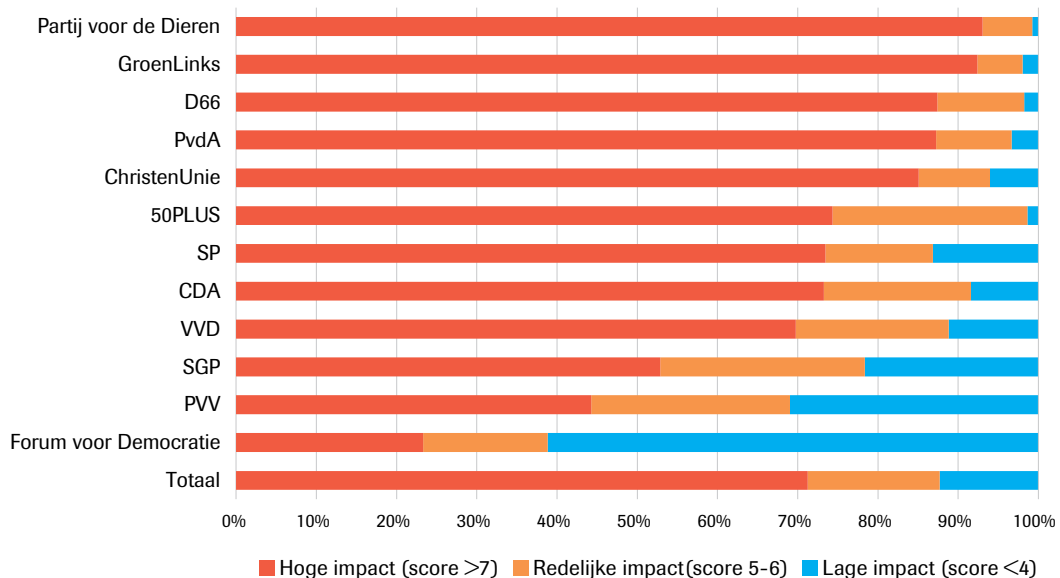
Trend	VVD	PVV	CDA	D66	Groen-Links	SP	PvdA	CU	PvdD	50PLUS	SGP	FvD	Anders
Migratiedruk op Europese buitengrenzen	80%	91%	83%	67%	59%	73%	69%	79%	74%	57%	78%	83%	68%
Opkomst China als grootmacht	79%	71%	79%	77%	64%	72%	81%	82%	71%	63%	87%	69%	67%
Klimaatverandering	70%	44%	73%	87%	92%	73%	87%	85%	93%	74%	53%	23%	57%
Radicaal extremisme en terrorisme	72%	86%	76%	64%	57%	71%	63%	72%	64%	71%	81%	69%	58%
Tegenstellingen binnen Europa	66%	65%	70%	74%	75%	68%	78%	70%	78%	53%	59%	58%	66%
Ongewenste buitenlandse inmenging	64%	62%	68%	63%	68%	70%	65%	68%	71%	42%	59%	61%	71%
Schaarste van natuurlijke hulpbronnen	58%	60%	68%	68%	71%	69%	70%	74%	75%	59%	54%	40%	64%
Russische assertiviteit	69%	50%	71%	73%	67%	62%	70%	80%	68%	64%	63%	34%	50%
Mondiale demografische scheefgroei	59%	59%	64%	55%	56%	63%	62%	63%	70%	59%	59%	54%	44%
Afnemende macht van het westen	57%	51%	63%	56%	45%	43%	57%	60%	51%	26%	67%	61%	49%
Slagkracht Europese Unie	53%	46%	54%	62%	53%	47%	63%	57%	52%	49%	41%	37%	55%
Handelsoorlogen	53%	52%	54%	45%	41%	57%	49%	54%	57%	40%	50%	42%	46%
Verlies invloed nationale overheid	51%	68%	56%	42%	38%	49%	49%	47%	53%	30%	45%	64%	49%
Afnemende invloed VS	51%	48%	53%	49%	50%	40%	51%	50%	50%	16%	51%	45%	40%
Ontregeling door nieuwe technologieën	44%	53%	48%	41%	35%	51%	47%	53%	63%	36%	62%	53%	36%
Instabiliteit door stijgende welvaart	43%	47%	54%	44%	48%	56%	51%	43%	53%	21%	46%	24%	36%
Operaties in de ruimte	42%	39%	46%	35%	26%	42%	37%	36%	42%	27%	34%	38%	32%

⁶ Het aantal respondenten van DENK in de januari-peiling is te laag om representatieve conclusies over de opvattingen van deze groep te kunnen trekken. Respondenten kregen tevens de mogelijkheid om een partij in te vullen die niet in de Tweede Kamer is verkozen. Geen van deze nieuwe partijen is goed vertegenwoordigd in de dataset.

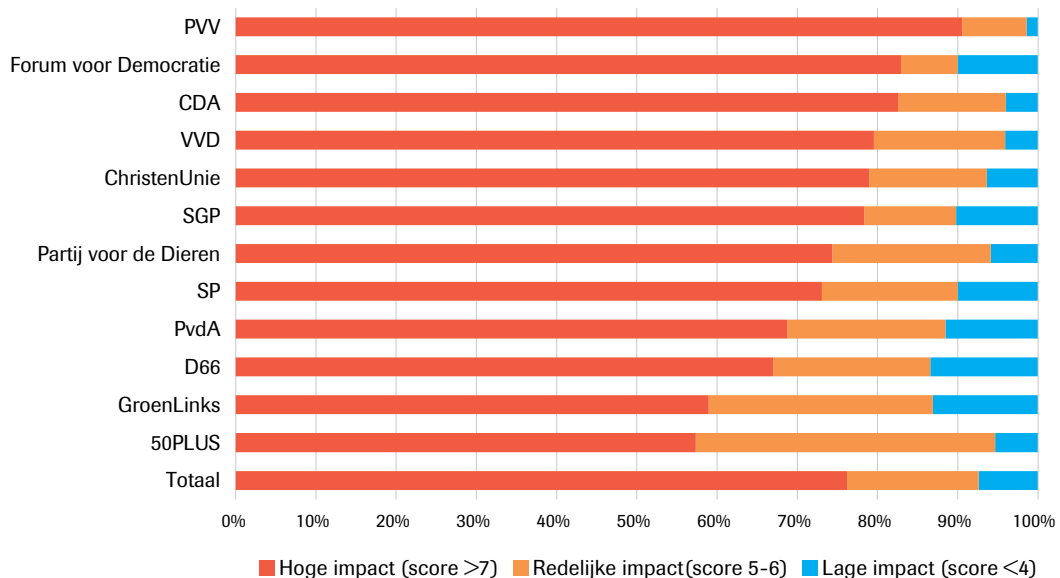
De grootste verschillen bestaan tussen partijen als GroenLinks, PvdA en D66, waar rond de 90% van de achterban klimaatverandering als grote dreiging inschat, en Forum voor Democratie en PVV waar dat slechts bij respectievelijk 23% en 44% het geval is (zie ook staafdiagram 1). Hetzelfde geldt in iets mindere mate voor de ervaren dreiging uit Rusland en voor de slagkracht van de EU. Het omgekeerde beeld tekent zich af wat betreft migratiedruk op de Europese buitengrenzen, waarbij PVV/FvD de lijst aanvoeren maar ook rond de 80% van de kiezers van regeringspartijen VVD, CDA en ChristenUnie deze dreiging als 'hoog' karakteriseert (zie ook staafdiagram 2). Bij

50Plus en GroenLinks ligt dit percentage significant lager, wat in mindere mate ook geldt voor de dreigingsperceptie van radicaal extremisme en terrorisme. Dezelfde tegenstelling ontstaat rondom het verlies van invloed van de nationale overheid, een dreiging die vooral bij FvD en PVV sterk wordt gevoeld. Interessant is dat onder de achterban van 50Plus, een partij die vaak wordt verweten alleen oog te hebben voor het belang van ouderen in Nederland, juist klimaatverandering eruit springt als meest urgent gevoelde dreiging ondanks dat het vooral een uitdaging voor toekomstige generaties is.

Staafdiagram 1: Impact klimaatverandering op Europese veiligheid

Staafdiagram 2: Impact migratie op Europese veiligheid

Conclusie

In de gevleugelde woorden van oud-Minister van Buitenlandse Zaken Joseph Luns was het ooit een voordeel dat Nederland een klein land is, omdat het daarmee ook een groot buitenland heeft. Het lijkt erop dat de hedendaagse Nederlandse bevolking het niet met hem eens zou zijn. Er leeft onder de Nederlanders onbehagen over verschillende internationale ontwikkelingen die onze manier van leven bedreigen, over verschuivende machtsverhoudingen en geopolitieke spanningen, en over het afnemende vermogen van de Nederlandse en Europese autoriteiten om deze dreigingen het hoofd te bieden.

Opmerkelijk is hoe hoog de opkomst van China scoort en hoe breed de perceptie wordt gedeeld onder de Nederlandse bevolking dat deze trend een bedreiging is voor de Europese veiligheid. Nederland wijkt in die zin niet af van de Verenigde Staten, waar de opkomst van China ook door zowel Republikeinen als Democraten als belangrijke bedreiging wordt gezien. Tegen de achtergrond van deze grote zorgen is het zeer legitiem dat de Nederlandse regering met de publicatie van de Chinanotitie in 2019 het strategiedebat over China heeft aangezwengeld. Verdere uitwerking van de Chinastrategie en het publiek gesprek hierover zijn van groot belang, zeker nu de nieuwe Amerikaanse regering inzet op trans-Atlantische samenwerking in dit kader en de Europese Unie aanspreekt op strategische stappen zoals het Europese investeringsverdrag met China.

Migratie en klimaatverandering als de nummers 1 en 3 in de dreigingshiërarchie zijn in contrast met de Chinadreiging sterk gepolariseerd. We zien drie groepen kiezers zich aftekenen. Allereerst zijn er inwoners die eraan hechten de Europese of nationale gemeenschap af te bakenen en te beschermen. Zij vrezen de gevolgen van bepaalde internationale ontwikkelingen voor de gemeenschap en zijn bezorgd over de beperkte mate waarin de overheid deze kan beschermen. Anderzijds is er een groep meer internationaal georiënteerde Nederlanders die de oplossing zoekt in Europees handelingsvermogen en bezorgd is over meer mondiale kwesties zoals het klimaatprobleem en het veranderende geopolitieke landschap. Tussen hen in staat een grote groep onzekere Nederlanders, die al deze ontwikkelingen als bedreigend ervaart maar geen duidelijk beeld heeft over wat er precies aan te doen is – en door wie.

Het toekomstige kabinet staat voor een veeleisende opdracht om al deze zorgen ten aanzien van het buitenland te adresseren, en het vertrouwen te versterken dat Nederlanders grip op hun leven kunnen hebben. Gezien de politieke polarisatie van dreigingspercepties ten aanzien van migratie en klimaat, is het te verwachten dat de verkiezingsstrijd deels over deze internationale dreigingen zal gaan. Wanneer de nieuwe coalitieregering aantreedt doet zij er goed aan zich te realiseren dat zij een aanzienlijk deel van de bevolking van zich kan vervreemden indien een van deze internationale ontwikkelingen niet voldoende geadresseerd wordt.

Annex

Tabel 1: Dreigingsperceptie naar geslacht

	Gemiddelde bevolking NL	Man	Vrouw
Migratiedruk op Europese buitengrenzen	7.61	7.67	7.53
Opkomst China als grootmacht	7.43	7.58	7.27
Klimaatverandering	7.33	6.95	7.73
Radicaal extremisme en terrorisme	7.23	7.13	7.48
Tegenstellingen binnen Europa	7.11	7.05	7.17
Ongewenste buitenlandse inmenging	7.01	6.89	7.14
Schaarste van natuurlijke hulpbronnen	6.99	6.87	7.13
Russische assertiviteit	6.82	6.59	7.08
Mondiale demografische scheefgroei	6.67	6.58	6.77
Afnemende macht van het westen	6.49	6.59	6.39
Slagkracht Europese Unie	6.47	6.46	6.48
Handelsoorlogen	6.40	6.30	6.52
Verlies invloed nationale overheid	6.35	6.29	6.41
Afnemende invloed VS	6.19	6.30	6.07
Ontregeling door nieuwe technologieën	6.15	6.05	6.26
Instabiliteit door stijgende welvaart	6.06	5.92	6.21
Operaties in de ruimte	5.66	5.56	5.77

Tabel 2: Dreigingsperceptie naar opleiding

	Gemiddelde bevolking NL	Laag	Hoog
Migratiedruk op Europese buitengrenzen	7.61	7.67	7.48
Opkomst China als grootmacht	7.43	7.41	7.45
Klimaatverandering	7.33	7.26	7.46
Radicaal extremisme en terrorisme	7.23	7.48	6.91
Tegenstellingen binnen Europa	7.11	7.08	7.18
Ongewenste buitenlandse inmenging	7.01	7.02	6.99
Schaarste van natuurlijke hulpbronnen	6.99	7.03	6.91
Russische assertiviteit	6.82	6.86	6.74
Mondiale demografische scheefgroei	6.67	6.76	6.48
Afnemende macht van het westen	6.49	6.50	6.47
Slagkracht Europese Unie	6.47	6.38	6.65
Handelsoorlogen	6.40	6.48	6.24
Verlies invloed nationale overheid	6.35	6.51	6.00
Afnemende invloed VS	6.19	6.15	6.27
Ontregeling door nieuwe technologieën	6.15	6.28	5.87
Instabiliteit door stijgende welvaart	6.06	6.13	5.90
Operaties in de ruimte	5.66	5.74	5.50

Tabel 3: Principale componenten analyse en betrouwbaarheidsanalyse dreigingshiërarchie schaal

	Hoofdcomponent
Migratiedruk op Europese buitengrenzen	0,582
Opkomst China als grootmacht	0,476
Klimaatverandering	0,622
Radicaal extremisme en terrorisme	0,571
Tegenstellingen binnen Europa	0,473
Ongewenste buitenlandse inmenging	0,556
Schaarste van natuurlijke hulpbronnen	0,553
Russische assertiviteit	0,587
Mondiale demografische scheefgroei	0,545
Afnemende macht van het westen	0,503
Slagkracht Europese Unie	0,642
Handelsoorlogen	0,494
Verlies invloed nationale overheid	0,637
Afnemende invloed VS	0,560
Ontregeling door nieuwe technologieën	0,600
Instabiliteit door stijgende welvaart	0,655
Operaties in de ruimte	0,685

Cronbach's Alpha variabelen dreigingshiërarchie

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha gebaseerd op gestandaardiseerde items	Aantal items
0,869	0,872	17

Tabel 4: Correlatietabel China als grootmacht

		Afnemende invloed VS	Afnemende macht van het westen	Russische assertiviteit
Opkomst China als grootmacht	Correlatie	,409**	,442**	,369**
	Significantie	0,000	0,000	0,000
	N	9211	9218	9222

Tabel 5: Correlatietabel migratie

		Verlies invloed nationale overheid	Mondiale demografische scheefgroei	Radicaal extremisme en terrorisme	Klimaatverandering
Migratie	Correlatie	,460**	,378**	,439**	,069**
	Significantie	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	9235	9234	9243	9240

Tabel 6: Correlatietabel Europa

		Slagkracht Europese Unie
Tegenstellingen binnen Europa	Correlatie	,387**
	Significantie	0,000
	N	9206

Over Instituut Clingendael

Het Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen 'Clingendael' is een toonaangevende denktank en academie op het gebied van internationale betrekkingen. Met onze analyses, trainingen en publieke debat willen we overheden, bedrijfsleven, ngo's en de samenleving in bredere zin inspireren en equiperen, om zo een bijdrage te leveren aan een veilige, duurzame en rechtvaardige wereld.

www.clingendael.org
info@clingendael.org
+31 70 324 53 84

 @clingendaelorg
 The Clingendael Institute
 The Clingendael Institute
 clingendael_institute
 Newsletter

Over de auteurs

Bob Deen is Senior Research Fellow bij de Security Unit van Instituut Clingendael. Zijn onderzoek focust zich op internationale veiligheid, geopolitiek en multilaterale samenwerking.

Christopher Houtkamp is Research Fellow bij Instituut Clingendael. Hij richt zich op de kwantitatieve analyse van de Clingendael Buitenland Barometer, een grootschalig opinieonderzoek over de houding van Nederlanders ten aanzien van een breed scala aan buitenland-onderwerpen. Daarnaast is hij werkzaam voor het 'Connected Security'-programma van Clingendael.

Monika Sie Dhian Ho is Algemeen Directeur van Instituut Clingendael. Daarnaast is zij vice-voorzitter van de Commissie Europese Integratie en lid van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV), en doceert zij aan de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur in Den Haag.